

Lakiasianpäällikkö Joonas Jännäri

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Lausuntopyyntönnö 2.3.2026

VESILAITOSYHDISTYKSEN LAUSUNTO LIITTYEN (HE 2/2026 VP) HALLITUKSEN ESITYKSEEN EDUSKUNNALLE LAIKSI JULKISISTA HANKINNOISTA JA KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUKSISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Vesilaitosyhdistys on vuonna 1956 perustettu vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninä on noin 300 vesihuoltolaitosta kattava noin 90 % maamme vesihuollosta.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Yleisellä tasolla Vesilaitosyhdistys katsoo, että HE 2/2026 on kehittynyt merkittävästi parempaan suuntaan alkuperäisestä VN/4099/2024 työryhmämietinnöstä, ja siinä tunnistetaan nyt paremmin vesihuoltoalan, kuin huoltovarmuuskriittinen toimialan, erityispiirteet, johon kaikki alkuperäisessä työryhmämietinnössä ehdotetut uudistukset eivät lainkaan sopineet.

Vesihuoltoalan sidosyksikköaseman tarpeiden tunnistaminen hallituksen esityksessä

Vesilaitosyhdistys pitää erityisen tärkeänä HE:ssä, ettei erityisalojen hankintalakiin sisällytetä sidosyksiköiden omistusosuusvaatimusta, joten sitä ei sovelleta myöskään kyseisen lain soveltamisalaan kuuluviin vesihuoltolaitoksiin. HE:ssä hyvin kuvattujen vesihuoltoalan erityispiirteiden ja huoltovarmuusnäkökohtien perusteella ei ole myöskään tarkoituksenmukaista soveltaa sidosyksiköiden omistusosuusvaatimusta pelkästään jätevesihuoltoa tuottaviin laitoksiin, jotka kuuluvat yleisen hankintalain soveltamisalaan.

Vesilaitosyhdistyksen kannan mukaan olikin erinomaisen hienoa todeta, että yllä kuvattu huoli oli tunnistettu, ja vesihuoltolakiin ehdotettu uusi 4 f § turvaa ja huomioi perustellusti koko vesihuoltoalan erityispiirteet, myös pelkästään jätevesihuollon toimialalla toimivat vesihuoltolaitokset.

HE:n mukaan vesihuoltolakiin lisättäisiin uusi 4 f §, jossa säädettäisiin poikkeus Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016, hankintalaki) 15 §:n 1 momentin mukaiseen sidosyksikön kymmenen prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimukseen.

Suurin osa vesihuollosta kuuluu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan, jolloin vesihuollon sidosyksiköihin ei sovelleta kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta. Sen sijaan yksinomaan jäteveden tai huleveden poisjohtaminen tai käsittely ei kuulu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan, vaan niiden hankintoihin sovelletaan hankintalakia. Näin ollen hankintalakiin ehdotettu sidosyksikön vähimmäisomistusvaatimus kohdistuisi ilman poikkeussäännöstä yksinomaan jätevesihuoltoa tai huleveden viemäröintiä harjoittaviin vesihuoltolaitoksiin ja tukkuvesihuoltolaitoksiin.

Vesihuolto on kuntien järjestämisvastuulle kuuluva kriittinen infrastruktuuripalvelu. Vesihuolto on myös luonnollinen monopoli, joten vesihuoltosektorilla ei ole kilpailua. Näin ollen sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus ei vesihuollossa lisäisi vähimmäisomistusvaatimuksella tavoiteltavaa kilpailua tai kustannustehokkuutta hankinnoissa. On lisäksi vesihuoltotoimialan kannalta selkeä ja yhdenmukainen ratkaisu, että myös yksinomaan jätevesihuollosta tai huleveden viemäröinnistä huolehtivat sidosyksiköt rajataan muun vesihuollon tapaan sidosyksikön vähimmäisomistusvaatimuksen soveltamisen ulkopuolelle.

Vesilaitosyhdistys pitää tällaisen poikkeuksen tuomista vesihuoltolakiin tervetulleena ja elintärkeänä uudistuksena, ja kiittää lainvalmistelijoiden ymmärrystä koko vesihuoltoalan ominaispiirteiden tunnistamisessa. On kuitenkin ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että vesihuoltolakiin säädettävä 4 f §:n mukainen poikkeus astuu voimaan samanaikaisesti hankintalain muutosten kanssa. Näin vältetään kaikenlainen tulkinnanvaraisuus ja epäselvyys mahdollisen siirtymäkauden aikana.

Vesihuoltoalan tulevaisuuden tavoitteita hankintalainsäädännön saralla

Vesilaitosyhdistys haluaa tuoda tilaisuuden tullen Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan tietoisuuteen jo pitkään jatkuneen ongelmallisen tilanteen vesihuoltoalalla, pelkästään jätevedenpuhdistamiseen keskittyneiden vesihuoltolaitosten kohdalla, liittyen hankintalainsäädäntöön. Nimittäin, vaikka vesihuoltoala lähtökohtaisesti kuuluu erityisalojen hankintadirektiivin ja -lain soveltamisalaan, kuuluvat pelkästään jätevesien puhdistusta harjoittavat vesihuoltolaitokset yleisen hankintadirektiivin ja -lain soveltamisalaan. Tämä epäkohta vaikeuttaa, luo epävarmuutta ja hidastaa merkittävästi suurten tukkujätevedenpuhdistuslaitosten hankintatoimintaa.

EU:n komissiolla on parhaillaan käynnissä hanke, jossa arvioidaan tarpeita lähteä uudistamaan voimassa olevia hankintadirektiivejä, joista tämä Suomenkin jaottelu vesihuoltolaitosten välillä on peräisin. Vesilaitosyhdistys on yhdessä eurooppalaisten sisaryhdistysten kanssa pyrkinyt vaikuttamaan asiaan Euroopan kansallisten vesihuolto- ja jätevesialan järjestöjen kattojärjestön EurEau:n kautta. Lisätuki valtionhallinnon taholta olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää.

Turun seudun puhdistamo Oy:n tekemän arvion perusteella siirtyminen erityisalojen hankintalain piiriin toisi vesihuoltolaitokselle merkittäviä etuja monessa suhteessa. Erityisesti siirtyminen erityissaloiden hankintalain soveltamisalaan nähtäisiin tärkeänä, koska se:

- vähentäisi hankintoihin liittyvää hallinnollista taakkaa ja HR kustannuksia (arvio ~40 %);
- nopeuttaisi hankintoja (erityisesti alle EU kynnysarvojen);
- pienentäisi konsultti- ja valituskustannuksia;
- lisäisi todellista kilpailua (vähemmän muodollisia hylkäyksiä);
- helpottaisi hankintayhteistyötä muiden vesihuoltolaitosten kanssa;
- helpottaisi sopimusten täytäntöönpanoa ja vähentäisi markkinaoikeusriskiä.

Konkreettisena esimerkkinä voidaan mainita Kakolanmäen jätevedenpuhdistamo. Kakolanmäkeen suunnitelluista vuoden 2026 kahdeksasta hankinnasta vain yksi ylittäisi EU kynnysarvon, jos erityisaloiden hankintalakia sovellettaisiin. Tämä tarkoittaisi merkittävää prosessien kevenemistä ja toiminnan tehostumista.

Lakiasianpäällikkö Joonas Jännäri
joonas.jannari@vvy.fi